

Schorsingsverzoek voorlopige hechtenis niet op elk moment

Prof. mr. J. Boksem

hoogleraar verdediging in strafzaken, Maastricht,
advocaat te Leeuwarden

Een verdachte die in 'voorlopige hechtenis'² zit, kan op elk moment in de procedure aan de rechter verzoeken deze hechtenis te schorsen. Artikel 80 Sv, en ook andere artikelen van dat wetboek, kennen hier geen formele beperkingen. De verdachte kan dit dus verzoeken aan de R-C (bij bewaring), de raadkamer van de rechtbank of het gerechtshof (bij gevangenhouding), en aan de zittingsrechter (bij pro forma- of inhoudelijke behandeling van de zaak in eerste aanleg en hoger beroep).

De verdediging doet regelmatig een schorsingsverzoek tijdens het hoger beroep tegen het bevel tot voorlopige hechtenis. Het was nooit de vraag of dat eigenlijk wel kon, totdat onlangs het Gerechtshof Arnhem met een opmerkelijke beslissing kwam. Begin februari werd namelijk een dergelijk schorsingsverzoek niet-ontvankelijk verklaard.

Het gerechtshof stelt voorop: 'dat het hof in zaken als de onderhavige als hogerberoepsrechter fungeert en niet als eigenlijke rechter die aangewezen is alle beslissingen over de voorlopige hechtenis te nemen. (...) vanuit een oogpunt van eisen van een vlotte en doelmatige voortgang van het vooronderzoek [is] slechts in beperkte mate de mogelijkheid van hoger beroep geopend (...), eenmaal (...) tegen een beslissing tot (verlenging van de) gevangenhouding (artikel 71 Sv) en daarnaast nog eenmaal tegen de afwijzing van een verzoek tot schorsing dan wel opheffing van de voorlopige hechtenis (artikel 87 Sv).

Deze regeling van rechtsmiddelen heeft een limitatief karakter, hetgeen wordt onderstreept door het bepaalde in artikel 445 van het Wetboek van Strafvordering. Uit die bepaling vloeit voort dat tegen beschikkingen slechts een rechtsmiddel is toegelaten indien dit in de wet als zodanig is aangewezen.

Onlangs besliste het Arnhemse hof dat niet de hogerberoepsrechter, die het hof is, maar de rechtbank moet oordelen over het verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis.¹ Want de wet legt alle beslissingen over de voorlopige hechtenis bij de rechtbank. Maar, zegt Jan Boksem, op deze manier gaat er voor de verdachte kostbare tijd verloren, en het 'ultimum remedium-karakter' van de vrijheidsbeneming vereist een sneller rechterlijk oordeel. Cassatie in het belang der wet dan maar?

Bezien in het licht van dit stelsel is er geen plaats voor een tot het hof gericht verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis ter gelegenheid van de behandeling in hoger beroep van een beslissing tot (verlenging van de) gevangenhouding of een afwijzende beslissing op een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis. Met name de in artikel 87, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering neergelegde wettelijke beperking, die erop neerkomt dat slechts eenmaal in hoger beroep kan worden gekomen tegen een afwijzende beslissing op een verzoek tot schorsing, wordt door het toelaten van dergelijke verzoeken in vergaande mate ondergraven. Zulks komt in wezen neer op het geven van uitbreiding aan het gesloten stelsel van rechtsmiddelen. Tot het geven van een dergelijke buitenwettelijke uitbreiding is voor de rechter geen plaats.'

VERDEDIGBARE PRAKTIJK

Het gerechtshof neemt aldus gemotiveerd afscheid van een gegroeide praktijk. Voor de verdediging is dat jammer. Er gaat voor de verdachte immers kostbare tijd verloren, omdat een bij de rechtbank schriftelijk ingediend schorsingsverzoek vaak niet meteen de volgende dag wordt behandeld. Het is daarentegen buitengewoon praktisch om het college waar hij op dat moment voor staat te vragen het schorsingsverzoek bij de beraadslaging mee te nemen. Zo wordt de beperkte capaciteit van de rechtspraak immers optimaal benut.

Een verdachte die om schorsing van de voorlopige hechtenis vraagt zal daarvoor in de regel goede redenen hebben. Een ongemotiveerd verzoek kan eenvoudig worden verworpen.⁴ Ook de raadkamer van het gerechtshof die gevraagd wordt de gevangenhouding te

beoordelen, zal met een dergelijk verzoek weinig moeite hebben. Bij goed gemotiveerde verzoeken zal men iets langer moeten stilstaan. Dergelijke verzoeken verdienen die bijzondere aandacht ook, die kan worden gegeven door de raadkamer van de rechtbank, maar evenzogoed door de appèlrechter voor wie de voorlopig gehechte verdachte is verschenen in verband met de behandeling van het hoger beroep tegen de gevangenhouding. De verdachte verkrijgt op deze manier een snelle beslissing over de daadwerkelijke vrijheidsbeneming.

Een dergelijke spoedige beslissing past volledig in de lijn van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.⁵ Uit de jurisprudentie van dit hof mag worden afgeleid dat de daadwerkelijke vrijheidsbeneming in het kader van de voorlopige hechtenis uitzondering moet zijn.⁶ Wanneer er alternatieven mogelijk zijn, bijvoorbeeld in de vorm van schorsing, dient daarvoor te worden gekozen.

Het spreekt voor zich, gelet op het 'ultimum remedium-karakter' van de vrijheidsbeneming, dat schorsingsverzoeken zo spoedig mogelijk door een rechter worden beoordeeld, ook al is dat een rechter aan wie aanvankelijk een ander oordeel werd gevraagd. De tot afgelopen februari gegroeide praktijk is vanuit dit perspectief beschouwd dan ook zeer goed te verdedigen.

Daar staat tegenover dat de afweging van het Arnhemse gerechtshof ook goed te begrijpen is. De kwestie leent zich daarom voor cassatie in het belang der wet. Zolang het laatste woord hierover niet is gesproken, moet de verdediging zich door deze ene uitspraak niet laten weerhouden een schorsingsverzoek te doen op het moment dat daartoe aanleiding is. ●

1 Gerechtshof Arnhem 8 februari 2006, L/JN-nr. AV1472.

2 Onder 'voorlopige hechtenis' begrijp ik in deze bijdrage ook 'verlenging van de voorlopige hechtenis'.

4 Vgl. artikel 80 lid 1, laatste volzin, Sv.

5 O.a. EHRM 24 juli 2003 (Smirnova tegen Rusland), NJCM-bulletin 2004, p. 379-391 (B.E.P. Myjer, De te lang gehechte identieke tweelingzusjes).

6 O.a. EHRM 28 juli 2005 (Czarnecki tegen Polen). Zie

over dit arrest en over de lijn in de rechtspraak van het EHRM: P.H.P.H.M.C. van Kempen en F.G.H. Kristen, 'Plicht tot toepassen alternatieven voor voorarrest', L/JCM-Bulletin 2005, p. 1148-1156.